

Mia-Maria Mattila

ONKO LAPSEN HYVÄ OLLA?
– Alakoululaisten kokemuksia arjesta kotona

Sosiaalialan koulutusohjelma
2014

ONKO LAPSEN HYVÄ OLLA?- Alakoululaisten kokemuksia arjesta kotona

Mattila, Mia-Maria
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Toukokuu 2014
Ohjaaja: Frigren, Kirsi-Leena
Sivumäärä: 34
Liitteitä: 4

Asiasanat: arki, perhe, lapsen kokemus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille lasten kokemuksia perheensä arjesta. Arki on laaja käsite ja sisältää paljon eri ympäristöjä. Opinnäytetyö on rajattu käsittelemään vain lapsen perhettä ja arkea perheen kanssa.

Lasten ja nuorten hyvinvointi on yhteiskunnallisesti tärkeä ja ajankohtainen aihe. Tutkimuksella halutaan tuoda esille arjen merkitystä lasten hyvinvoinnissa, painottaen lasten omia kokemuksia suhteessa heidän tarpeisiinsa.

Opinnäytetyön teoreettisessa osassa käsitellään hyvinvoinnin rakentumista, alakoulukäisen lapsen tarpeita sekä kasvu-ympäristöjä. Teoriassa tuodaan esille myös viihde-elektroniikka arjen yhtenä vaikuttajana sekä lapsen kasvu-ympäristönä. Haastattelun teemoiksi valikoitui teoriaosuudessa esille nousseita tekijöitä, jotka olivat lapsen tarpeita tai arjessa vaikuttavia tekijöitä.

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisena opinnäytetyönä, jossa tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Haastattelut tehtiin Unajan koulussa keväällä 2014, haastatteleamalla kymmentä oppilasta, joista viisi oli ensimmäisen luokan oppilaita ja viisi kolmannen luokan oppilaita.

Tutkimuksen tulosten perusteella lasten arjessa on läsnä aikuisia. Lapset kokevat vapaa-ajan riittäväksi. Lapset toivovat, että perhe ulkoilisi ja pelaisi enemmän pelejä arkipäivän aikana. Lasten arjessa on läheisyyttä, joka osoitetaan toiminnan avulla. Lapset ja heidän perheensä käyttävät paljon viihde-elektroniikkalaitteita. Lapset kokivat, että heidän viihde-elektroniikan käyttöönsä valvotaan. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että lapset eivät välttämättä tarvitse arjessa sirkushuveja vaan yhteistä aikaa ja tekemistä aikuisen kanssa.

HAS THE CHILD GOOD TO BE? Primary school-aged children's experiences from everyday life at home

Mattila, Mia-Maria

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services and Health Care

June 2014

Supervisor: Frigren, Kirsi-Leena

Number of pages: 34

Appendices: 4

Keywords: everyday-life, family, the child's experience

The purpose of this thesis is to highlight children's experiences of everyday life with their family. Everyday life is a broad term and includes a lot of different environments. The thesis is limited to only handle the child's family and the everyday life of the family.

Children's and young people's well-being is socially important and timely topic. The research seeks to highlight the importance of everyday well-being of children, with emphasis on children's own experiences in relation to their needs.

The theory section discusses the construction of well-being, primary schools, child's needs, as well as habitats. In theory also highlights consumer electronics, as well as everyday as a contributor to a child's growth environment. The interview was selected themes that emerged from the theoretical part of the factors that were the needs of the child or the factors that affect everyday life.

Study was carried out as a research thesis, research techniques, which adopted was the theme of the interview. The interviews were conducted Unaja's school in the spring of 2014, interviews with ten students, five of whom had a first class learning place and five third-grade students

Based on the results of children in everyday life is the presence of adults. Children experience the leisure sufficient. Children are hoping that a walk outside the family and playing the more games during the week. Children's everyday life is intimacy, shown in action. Children and their families spend a lot of consumer electronics devices. The children felt that their consumer electronics usage is monitored. Children do not necessarily need special things in everyday life, but time together and to do with an adult

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN RAKENTUMINEN	7
2.1	Lapsiperheiden hyvinvointi	8
2.1.1	Taloudellinen pääoma	9
2.1.2	Kulttuurinen pääoma	9
2.1.3	Sosiaalinen pääoma	10
2.1.4	Luottamuspääoma.....	10
2.2	Ajankäyttö lapsiperheiden arjessa.....	11
3	LAPSEN KASVUN JA KEHITYKSEN TUKEMINEN.....	11
3.1	Fyysinen kehitys ja sitä tukeva toiminta.....	12
3.2	Kognitiivinen kehitys ja sen tukeminen.....	12
3.3	Psykososiaalinen kehitys ja sen tukeminen	13
3.4	Onnellisuus ja hyvinvointi	14
4	SOSIALISAATIOPROSESSI.....	15
5	ALAKOULULAISEN KASVUYMPÄRISTÖT	17
6	VIIHDE-ELEKTRONIIKKA	18
6.1	Viihde-elektroniikan hyödyt.....	18
6.2	Viihde-elektroniikan haittavaikutukset lapsen arjessa.....	19
6.3	Vanhempien vastuu lapsen viihde-elektroniikan käytössä	19
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	20
7.1	Tavoite ja tutkimustehtävät.....	20
7.2	Tutkimusympäristö	21
7.2.1	Teemahaastattelu	22
7.2.2	Lasten haastattelu	22
7.3	Aineiston keruu.....	22
7.4	Aineiston analysointi	24
8	TUTKIMUKSEN TULOKSET	25
8.1	Viihde-elektroniikka	25
8.2	Ajankäyttö.....	26
8.3	Roolit ja työnjako perheessä	27
8.4	Läheisyys ja läheiset	28
8.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	30
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	30
	LÄHTEET	33
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Vuonna 2001 julkaistussa raportissa Mikä lapsiamme uhkaa (Bardy, Salmi & Heino, 2001, 15.) tuodaan esille 1990 – luvun lasten hyvinvoinnin tilaa. Tällöin neljännes 7-12- vuotiaista koki voivansa erittäin hyvin, puolet ilmaisivat puutteita joko perushoivassa tai hyvinvoinnissa. Reilu neljännes lapsista koki puutetta sekä perushoivassa että hyvinvoinnissa.

Raportissa esitetään toimia, jotka ovat välttämättömiä lapsiväestön hyvinvoinnin turvaamiseksi, muutoksia kaivataan sekä lapsiperheiden tulopolitiikkaan että asuntopoliitiikkaan. Tarvitaan työelämän ja perhe-elämän yhteensovittamista, sekä parannuksia peruspalveluihin. Ennen kaikkea tulee tehdä parannuksia niissä rakenteissa, jotka vahvimmin vaikuttavat lasten arjessa. (Bardy ym. 2001, 166–167.)

Hannu Pääkkösen Tilastokeskukselle vuonna 2010 tekemän perheiden ajankäyttöä ja kiirettä kartoittavan tutkimuksen tuloksista voidaan tarkastella tilannetta yleisemmällä tasolla. Tulosten perusteella perheissä, joissa oli alle kouluikäisiä lapsia ja joiden vanhemmat tekivät täyttä työpäivää, koki äideistä 42 % olevansa jatkuvasti kiireisiä. Isistä jatkuvaa kiireen tunnetta koki 32 %. Aikapulaa arjessa kokivat 75 % äideistä ja 72 % isistä. (Pääkkönen 2010, 97.)

Lasten hyvinvoinnin tila on ollut esillä näissä viitekehyksissä siis jo parikymmentä vuotta. Paljon on ollut puhetta, hanketta ja toivoa, mutta onko yhteiskunnassa tapahtunut tarvittavia muutoksia? Halusin opinnäytetyössäni tutkia asiaa ja saada siitä omia näkemyksiä. Lapsen hyvinvointiin vaikuttavat tekijät ovat laajoja käsitteitä, joten rajasin tutkimukseni käsittelemään aihetta lapsen arkeen ja lähinnä perheeseen. Toteutustavaksi valitsin tutkimuksellisen näkökulman, jonka tutkimusongelmaksi muotoutui, onko lapsen hyvä olla arjessa?

Mikäli ajatellaan, että lapsi on ympäristönsä vaikutusten kohde, voidaan keskittyä tutkimaan ympäristöä, kuulematta lasta. Nykypäivänä kuitenkin lapsi on tärkeä ja hänetkin nähdään ihmisenä. Mikäli haluamme tietoa lasten hyvinvoinnista, tulee keskittyä

tutkimaan lasten omia tunteja ja ajatuksia kysymällä niitä heiltä itseltään. (Järventie, Lähde & Paavonen 2006, 18.)

Tähän päätelmään samaistuen halusin toteuttaa tutkimuksen haastattelemalla lapsia itseään ja kuulla heidän mielipiteitään. Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää, miten lasten arjessa toteutuvat läheisyyden tarve, riittääkö vapaa-aika, samaistuvatko he vanhempiensa rooleihin ja miten viihde-elektroniikan käyttö vaikuttaa arjessa. Tutkimus on rajattu käsittelemään vain kotia ja arkea perheen kanssa. Tutkimusympäristöksi valitsin Unajan alakoulun, jossa haastattelin kymmentä oppilasta.

Työni teoriaosuus käsittelee lapsen arkeen vahvasti vaikuttavia rakenteita. Aluksi tarkastelen hyvinvoinnin rakentumista ja sen vaikutuksia lapsiperheen arkeen. Kun tuolerot kasvavat yhteiskunnassa, lisääntyy eriarvoisuus lasten keskuudessa. Tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen lapsi tarvitsee arkisia ja yksinkertaisia asioita, joista opinnäytetyöni teoriaosuudessa käsittelem enetenkin aikuisen läsnäolon, lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen sekä välittämisen. Teorian lapsen kasvusta ja kehityksestä olen rajannut alakoululaisten ikätasoon, 7-12- vuotta, jotta se vastaa tutkimukseni kohderyhmää.

Lapsi kasvaa suhteessa ympäristöönsä ja saa siitä vaikutteita muodostaessaan omaa minuuttaan. Käsittelem en opinnäytetyöni teoriaosuudessa myös lapsen kasvuympäristön vaikutusta lapsen kasvuun ja kehitykseen, etenkin perheen ja kodin näkökulmasta. Viihde-elektroniikan, johon luetaan kodissa käytettävät elektroniset viihdyttävät laitteet kuten matkapuhelimet, tietokoneet, televisio sekä erilaiset pelikonsolit, valitsin yhdeksi teorian osaksi siksi, että sen rooli osana lasten elämää kasvaa jatkuvasti monessa suhteessa. Viihde-elektroniikka on monimuotoinen tekijä ja vaikuttaja. Parhaimmillaan se toimii oppimisen ja oivaltamisen välineenä ja huonoimmillaan passivoi lapsia samalla eristäen heitä luonnollisilta vuorovaikutustilanteilta.

Opinnäytetyöni tutkimusaineiston keruun suoritin käyttämällä teemahaastattelua. Vanhemmilta pyydettiin lupa haastatella lapsia kouluaikana. Haastattelut toteutin yksilöhaastatteluina käyttäen runkona etukäteen valittuja teemoja. Teemat olivat viihde-elektroniikka, ajankäyttö, roolit ja läheisyys. Analyysiosuudessa käyn läpi tutkimuksen toteuttamisen sekä tuloksia.

Nykypäivän lasten arki on kovin erilaista verrattuna edellisiin sukupolviin. Teknologia vaikuttaa ja muokkaa arkea monessa suhteessa. Se vaikuttaa sosialisatioprosessissa sekä lasten kehityksessä, mutta miten? Millaisia aikuisia näistä lapsista kasvaa? Millaisia vaikutuksia sillä on ihmisten väliseen suoraan vuorovaikutukseen ja tunteiden näyttämiseen? He osaavat käyttää ja hyödyntää teknologiaa, mutta unohtuuko taito aidosti kohdata ja välittää?

2 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN RAKENTUMINEN

Nykypäivän perhe-käsitteen takaa löytyy erilaisia perheitä. Perhe koostuu ihmisistä, jotka asuvat yhdessä, tähän ei kuitenkaan lueta yhdessä tai isovanhempien luona asuvia sisaruksia. Ydinperhe on perinteinen perhe, jossa on isä, äiti ja heidän biologiset lapsensa. Perheen muodostavat myös yksi aikuinen ja lapset, sekä avio- tai avopari joiden luona ei vakinaisesti asu lapsia. Perhettä voidaan määritellä lähestymällä sitä eri näkökulmista, kuten tarkastelemalla sen rakennetta, sukulaissuhteita, tehtäviä, asumisjärjestelyjä, taloudellisia käytäntöjä tai voimavarojen jakautumista. (Korvela 2003, 11.) Lapsiperheeksi lasketaan perhe, jossa asuu alle 18- vuotiaita lapsia. (Tilastokeskuksen www-sivut, 2014).

Perheen taloudellinen asema vaikuttaa myös perheen keskinäisiin suhteisiin. Heikko talous kiristää vanhempien välejä ja tällaisella perheellä on suuri riski ajautua myös muihin ongelmiin, kuten alkoholi- ja mielenterveysongelmat. Oli perhe sitten huonotai hyvävarainen on vanhemmilla yhtäläinen vastuu sekä velvollisuus kasvattaa ja huolehtia lapsistaan. Vähävaraisella perheellä mahdollisuudet onnistua luomaan tasapainoinen sosialisatioprosessi on epätodennäköisempää kuin perheellä, jolla on vakaa taloudellinen tilanne. (Forssén 2005, 31.)

Aikuisten työelämä määrittelee perheen toimeentuloa sekä arjen ajankäyttöä. Työssäkäyvien perheiden pienet lapset ovat päivähoidossa ja iltapäiväkerhoissa pääosin vanhempien työajan puitteissa. Työaika on muotoutunut aikojen kuluessa ja sitä ohjaa työlainsäädäntö. Nykyajan työelämä on vaativaa ja nopeatempoista, teknologia on

mahdollistanut tehokkaan tuotannon, jossa tarvitaan vähemmän henkilöstöä. Työelämässä vallitsee kiire ja työn tekemiseen käytettävä aika on pidentynyt. Teknologian myötä töitä voidaan tehdä vielä iltaisin ja viikonloppuisin kotona tai jopa lomilla. . Lapsiperheen arki on usein sidottu aikatauluihin, aikaan jolloin lapsi pitää hakea päiväkodista tai vietävä harrastuksiin. Työajan pidentyminen työpaikalla tai töiden jatkaminen kotona on suoraan pois siitä ajasta, joka tulisi viettää lapsen kanssa. Pienten lasten isät tekevätkin enemmän ylityötä kuin muut miehet, kun taas äidit suosivat vuoro- tai viikonlopputöitä.(Kyrölampi-Kylmänen 2010, 47–49.)

2.1 Lapsiperheiden hyvinvointi

Yhteiskunnan muutosten myötä tuloerot ovat kasvaneet Suomessa, mihin ovat syynä mm. veromuutokset hyvätuloisten eduksi sekä tulonsiirtojen leikkaus vähäosaisten haitaksi. Työttömyys Suomessa on kasvanut ja siihen on ollut osasyynä tuotannon siirtyminen halvempiin maihin. Köyhyysrajalla elävien kotitalouksien määrä on kasvanut tasaisesti ja lapsiköyhyys (perheen tulot alle 60 % mediaanituloista) lisääntyy. (Törrönen 2012, 22–25.)

Vuonna 1995 köyhydessä eli alle 52 000 alaikäistä suomalaislasta. 2007 vuoteen mennessä köyhydessä elävien lasten määrä kolminkertaistui ja heitä oli jo arviolta 151 000. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut, 2014.)

Hyvinvointia voidaan tarkastella sekä objektiivisesti että subjektiivisesti. Objektiivisesti voidaan tarkastella yksilön elämänlaatua varallisuuden, terveyden, asumisen, koulutuksen ja tulojen perusteella. Subjektiivisesti mitattuna hyvinvointia ja onnellisuutta on vaikeampi mitata, koska se perustuu yksilön omiin kokemuksiin ja tunteuksiin. Vähävarainen ei välttämättä koe olevansa köyhä, vähällä toimeen tuleminen saattaa olla oma valinta. (Tulva 2005, 37–38.)

Maritta Törrönen (2012) käsittelee hyvinvointia teoksessaan *Onni on joka päivä*. Hän käyttää määritelmää kerrostuneesta hyvinvoinnista, joka kuvaa yksilön itsensä tulkitsemää suhdetta ympäristöönsä taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman kautta. (liite 3)

2.1.1 Taloudellinen pääoma

Taloudellinen pääoma sisältää työelämän, asumisen, terveyden ja toimeentulon (Törrönen 2012, 38). Lapsi elää olosuhteissa, jotka ovat pääsääntöisesti seurausta vanhempien elämästä, perheen toimeentulo on yleensä suhteessa vanhempien koulutukseen ja työtilanteeseen. Lapselle taloudellinen hyvinvointi välittyy ravintona, vaatteina ja kotina.

Taloudellinen huono-osaisuus välittyy lapsille vanhempien kokemusten kautta. Vanhemmat saattavat kokea stressiä, unettomuutta ja masennusta perheen tilanteesta. Ja pitkittyessä tilanne kärjistää vanhempien parisuhdetta, josta usein seuraa perheen hajoaminen. (Forssén 2005, 39–40.)

YK: lasten oikeuksien 27 artikla määrittelee asiaa seuraavasti:

Vanhemmilla tai muilla lapsen huollosta vastaavilla on ensisijainen velvollisuus kykyjensä ja taloudellisten mahdollisuuksiensa mukaisesti turvata lapsen kehityksen kannalta välttämättömät elinolosuhteet. (Unicefin www-sivut, 2014.)

2.1.2 Kulttuurinen pääoma

Kulttuurinen pääoma kuvaa yksilön suhdetta ja osallisuutta ympäristöönsä ja yhteiskuntaan sekä omia vaikutusmahdollisuuksiaan omaan elämäänsä. (Törrönen 2012, 39) Lapsen kulttuurinen pääoma kehittyy jo varhaislapsuudessa ja vanhemmilla on siinä suuri rooli. Vanhemmat voivat esimerkiksi vahvistaa positiivista kuvaa lapsen mahdollisuuksista ja merkittävyydestä sen yhteiskunnan jäsenenä jossa hän kasvaa.

YK:n lastenoikeuden julistus 13 artikla

Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä. Tämä oikeus sisältää vapauden hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia yli rajojen suullisessa, kirjallisessa, painetussa, taiteen tai missä tahansa muussa lapsen valitsemassa muodossa. (Unicefin www-sivut, 2014.)

2.1.3 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalinen pääoma määrittelee yksilön sosiaalisia suhteita läheisiin ihmisiin sekä ympäröiviin yhteisöihin. Sosiaalinen pääoma koetaan erittäin merkitykselliseksi ja sen vaikutukset ovat suorassa suhteessa yksilön hyvinvointiin. Sosiaaliset suhteet toimivat voimavaroina ja tukena yksilön elämässä ja niillä on katsottu olevan jopa yhteys varallisuuteen, menestykseen sekä terveyteen. (Törrönen 2012, 40–43.)

Lapsen sosiaaliseen pääomaan vaikuttavat elämän alussa vanhempien sosiaalisten suhteiden määrä ja laatu. Millaisessa perhemuodossa lapsi varttuu, miten paljon vanhemmilla on verkostoa, sukulaisia ja ystäviä. Varttuessaan lapsi alkaa itse kerryttämään sosiaalisia suhteitaan päiväkodin ja koulun kautta. Teknologia on mahdollistanut sosiaalisen pääoman kasvattamisen monien erilaisten apuvälineiden avulla. Nykypäivänä etäisyydet eivät enää ole este yhteydenpidolle työ- ja vapaa-aikana. Toisaalta teknologia vie meiltä paljon aikaa, joka on helposti pois läheisimmiltä ihmisiltä. (Törrönen 2012, 40–43.)

2.1.4 Luottamuspääoma

Luottamuspääoma ilmentää yksilön yhteiskuntasuhteita sekä asemaa yhteiskunnassa ja on näin ollen merkittävässä roolissa muiden pääomien kertymiselle. Luottamus syntyy, kun toinen henkilö luottaa toiseen, joka on hänen luottamuksensa arvoinen. Luottamus voi syntyä eri ympäristöissä. Luottamus parisuhteessa on erilaista kuin bisnesmaailmassa. Elämäkokemuksen kautta ihminen oppii, mihin kannattaa luottaa ja mihin taas ei. Lapsuuden kokemuksilla on suuri merkitys siinä, millainen luottamuspääoma lapselle syntyy. Luottamus perustuu välittämiselle ja sitä kautta luodaan turvallinen yhteisö. Mikäli luottamuspääoma on vähäinen, se vaikuttaa ja rajoittaa yksilön mahdollisuuksia hyödyntää muita pääomiaan. Epäluottamus aiheuttaa etääntymistä, epäilyä ja halu auttaa ja tukea toisia vähenee. (Törrönen 2012, 44–45.)

2.2 Ajankäyttö lapsiperheiden arjessa

Suomalaisten perheiden ajankäyttöä on tutkittu Tilastokeskuksen julkaisemassa Hannu Pääkkösen tutkimuksessa Perheiden aika ja ajankäyttö, Tutkimuksia kokonaistyöajasta, vapaaehtoistyöstä, lapsista ja kiireestä. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta viikkokohtaisen kokonaistyöajan lyhentyneen Suomessa 1990-luvulla kolme tuntia. Syynä tähän on ansiotyöpanoksen väheneminen koko väestön keskuudessa. (Perheiden aika ja ajankäyttö 2010, 61,63). On tapahtunut muutos perhekeskeisestä yhteiskunnasta työkeskeiseen (Kinnunen 2003, 29).

Kotityön osuus kokonaistyöajasta pysyi naisilla samana kuin 1980-luvulla, miesten tekemien kotitöiden määrä lisääntyi hieman. Yhteenlaskettu perheen kokonaistyöpanos on 120 tuntia viikossa, johon lasketaan sekä ansio- että kotityön osuus. Kokonaistyöpanoksen jakautumiseen puolisoitten välillä vaikuttavat molempien tilanne työmarkkinoilla. Toisen puolisoista ollessa työttömänä tai lasten kanssa kotona painottuu kotitöiden määrä kotona olevalle. (Pääkkönen 2010, 61,63).

Perheen yhdessä viettämä aika on tärkeä voimavara sekä lapsille että aikuisille. Alakoululainen nauttii vielä yhteisistä retkistä ja peli-illoista ja ne vahvistavat perheen yhteenkuuluvuutta. Television ja erilaisten viihdelaitteiden parissa vietetty aika on kasvanut teknologian yleistyessä kotitalouksissa.

3 LAPSEN KASVUN JA KEHITYKSEN TUKEMINEN

Alakouluikäisen lapsen kasvuun ja kehitykseen kuuluvat oppiminen, toimiminen, aktiivisuus sekä edistyminen. Lapsen minäkuva rakentuu kaiken sen toiminnan myötä mihin hän osallistuu. (Kinnunen 2003, 131.)

Jari Sinkkonen (2008) on listannut kymmenen asiaa, joita lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Lapsella on oltava kasvuympäristö, jossa on turvallista. Arki on ennakoitavaa, rytmitettyä ja siinä on läsnä vanhemmat, jotka takaavat lapsen tarpeita vastaavan vuorovaikutuksen. Lapselle on asetettu rajoja ja häntä tuetaan kasvamaan tasapainoiseksi aikuiseksi, osaksi ympäröivää kulttuuria ja yhteisöjä. Kasvaakseen ja kehittyäkseen

lapsi tarvitsee ennen kaikkea paljon rakkautta ja tunteen siitä, että on merkittävä. (Sinkkonen 2008, 269–274.)

3.1 Fyysinen kehitys ja sitä tukeva toiminta

Harrastuksilla on suuri merkitys alakouluikäisen elämässä. Harrastuksen tulee olla mieluisa ja parhaimmillaan se vahvistaa lapsen käsitystä omista vahvuuksistaan. Harrastuksen kautta lapsi oppii monenlaisia taitoja saa onnistumisen kokemuksia ja tekemisen iloa. Harrastukset eivät saisi rasittaa lasta liikaa eivätkä vähentää perheen yhdessä viettämää aikaa. Vanhemman mukana olo ja kiinnostus lisäävät lapsen motivaatiota harrastusta kohtaan sekä vahvistaa lapsen ja aikuisen yhteyttä. (Kinnunen 2003, 129.)

Lasten liikkuminen on vähentynyt, minkä seurauksena moni lapsi kärsii ylipainosta. Liikunnan vähentymiseen on paljon syitä, yhtenä niistä on aikuisten ajanpuute. Lapsen opettaminen liikkumaan vaatii aikuiselta aikaa ja viitseliäisyyttä. Pieni lapsi ei itse pääse hiihtämään, uimaan tai ulkoilemaan vaan aikuisen on vietävä hänet ja näytettävä esimerkkiä. (Kinnunen 2003, 133.)

3.2 Kognitiivinen kehitys ja sen tukeminen

Kognitiivinen kehitys, joka kuvaa lapsen kykyjä mm. oppimisessa, ajattelussa, muistamisessa ja havaitsemisessa, kehittyy 7-9 ikävuoden aikana huimaa vauhtia. Eniten kehitystä tapahtuu johdonmukaisessa ajattelussa ja älyllisessä päättelyssä. Lapsi tutkii mielellään asioita ja ilmiöitä ja kykenee muodostamaan niistä päätelmiä. Hän oppii lukemaan ja laskemaan sekä ymmärtää ajan käsitteitä. Tässä iässä lapsi on erittäin konkreettinen ja osaa jo erottaa sadun todellisuudesta. Hän ymmärtää säännöt ja on erittäin tarkka niiden noudattamisesta, säännöt luovat turvallisuutta ja rajoja lapsen arkeen. Ympäristön tarjoamat virikkeet ovat merkittävässä roolissa tässä kehitysvaiheessa, jolloin lapsi janoaa tietoa ja taitoja. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut, 2014.)

Aikuinen voi tarjota lapselle hoidettavaksi pieniä kotitöitä, jolloin lapsi oppii kantamaan vastuuta ja samalla hän sisäistää työnteon osaksi luonnollista elämää. Aikuisen tulee kuitenkin huolehtia, etteivät tehtävät ole liian vaikeita tai vaarallisia. Lapsen tulisi kokea onnistumista ja sitä kautta saada positiivisia kokemuksia, jotka vahvistavat hänen minäkuvaansa. (Kinnunen 2003, 123.)

Lapselle lukeminen on monella tavoin merkityksellinen tilanne. Vaikka lapsi osaisi jo itsekin lukea, tulisi hänelle silti lukea ääneen. Lukeminen on hyvä hetki pysähtyä ja olla lähellä. Samalla lapsi oppii keskittymään ja rauhoittumaan. Kieli kehittyy, puhumalla, lukemalla sekä kuuntelemalla. Aikuisen ääneen lukeminen laajentaa siis lapsenkin sanavarastoa. Kirjojen tarinoiden kautta aikuinen ja lapsi voivat käsitellä vaikeitakin aiheita. (Pirkanmaan kirjastojen www-sivut, 2014.)

Tutkimuksessa Yhteistä aikaa etsimässä- Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla (2012) on eritelty työssäkäyvien vanhempien lastenhoitotehtäviin käyttämä aika toimintojen mukaan. Taulukon (Liite 1) mukaan 7-17 vuotiaiden lasten vanhemmat lukevat tai leikkivät lapsen kanssa vain keskimäärin 1-2 minuuttia päivässä. (Miettinen, Rotkirch 2012, 79.)

3.3 Psykososiaalinen kehitys ja sen tukeminen

Lapsella on tarve olla lapsi, siis pieni ihminen, joka ei ymmärrä ja tarvitsee kasvatusta. Aikuiseksi kasvaminen on vuosien matka, jossa lapsi tarvitsee turvallista vuorovaikutusta. ”Kasvatuksen kehto on lapsen ja vanhemman välinen suhde. Kasvatuksen mahdollisuudet alkavat sylissä ja kasvatuksen mahdollisuudet menetetään sylin puutteessa.” (Kinnunen 2003, 31.)

7-9 vuoden iässä lapsen minuudessa tapahtuu paljon. Hän on latenssivaiheessa, joka psykodynaamisen teorian mukaan saavutetaan, kun lapsen yliminä on muodostunut. Tähän vaiheeseen kuuluvat sekä omatunnon että minäihanteen muotoutuminen. Lapsen omatunto muodostuu ympäristön määrittelemistä normeista ja säännöistä, joita hän kykyjensä mukaan ryhtyy soveltamaan itselleen sopiviksi. Omatunto ja minäihanne ovat seurausta lapsen ja ympäristön vuorovaikutuksesta ja näitä lapsi sisäistää paljolti

jäljittelemällä ympäristön toimintaa. Samanaikaisesti, kun lapsen omatunto vahvistuu, vähenee lapsen riippuvuudentunto omia vanhempia kohtaan. Tämä mahdollistaa koulunkäymisen, harrastamisen ja toisen lasten kanssa sosiaalisen elämän luomisen, ilman vanhempien läsnäoloa. (Rödström 1992, 25–26.)

Aikuisen on huomioitava lapsen ikäkauden kehityshaasteet. Hänen tulisi olla virittäytynyt lapsen viesteille ja kyetä tavoittamaan tunnetilat, jotka ovat lapsen käyttämisen taustalla. Lapsen ja aikuisen vuorovaikutus on suureksi osaksi ei- kielellistä ja perustuu katseisiin, eleisiin sekä äänenpainoihin. (Sinkkonen 2008, 269.)

Lapsen itsetunnon kasvuun vaikuttavat lapsen kokemukset ja ympäristö. Positiivisten kokemusten kautta lapsi oppii arvostamaan itseään, uskaltaa yrittää luottaen omaan selviytymiseensä. Itsetunto määrittelee paljolti millaiseksi lapsen elämä muotoutuu tulevaisuudessa. Etenkin isän positiivinen huomio ja läsnäolo vahvistavat lapsen itsetuntoa. (Kinnunen 2003, 133–134.)

Murrosikää edeltävässä ikävaiheessa 8-10 vuoden iässä lasten elämässä kavereilla on suuri merkitys. He muodostavat erilaisia ryhmiä ja kerhoja, joissa koetaan me-henkeä. Lapsen itsetunnon kehitykselle ja vahvistumiselle on tärkeää, että hän tulee toimeen ikätovereidensa kanssa ja saa heiltä hyväksyntää. Näiden kokemusten kautta hän muodostaa kuvaa itsestään ja käsitystä minuudestaan. Aikuisen rooli tässä kehityksessä on tukea, mahdollistaa ja kannustaa turvallisten ja sosiaalisten kaverisuhteiden muodostumista ja jatkumista. (Jarasto, Sinervo 2000, 43.)

3.4 Onnellisuus ja hyvinvointi

Lasten onnellisuuteen ja hyvinvointiin vaikuttavat sekä rakenteelliset tekijät että heidän tunnemaailmansa. Ympäristössä vallitseviin rakenteellisiin tekijöihin, kuten asuimuotoon, talouteen tai perhemalliin he eivät useinkaan kykene vaikuttamaan. Onnellisuuden tunne on subjektiivinen kokemus, sekä mikä saa toisen onnelliseksi ei ehkä herätä toisessa samaa tunnetta. Se mikä eilen teki onnelliseksi, ei huomenna tunnu enää välttämättä samalta.

Lapsen ympäristössä olevilla aikuisilla on suuri rooli lapsen kokemassa onnellisuudessa. Lapsella tulee olla tunne siitä, että hän on turvassa ja hänen perustarpeistaan huolehditaan. Hänellä on vuorovaikutussuhteita, joista saa myönteistä huomiota ja läheisyyttä. Hän voi olla vapaasti oma itsensä ja näyttää tunteitaan. Lapsen tulee saada harjoitella toimintaansa ja epäonnistuessaan saada tukea ja lohdutusta. Lapsi tarvitsee myös positiivista palautetta, jo pienestäkin onnistumisesta. (Nuorten ystävien www-sivut, 2014.)

Arjen hektisyys vaikuttaa myös lapseen, vaikka usein puhutaankin vain aikuisten stressistä. Lapsilla ei ole kykyä käsitellä ympäristön ärsykyksiä kuten aikuisilla. Lasten arki tulisi suojata liiallisen äänen ja visuaalisuuden määrältä. Heillä tulisi olla mahdollisuus myös viettää aikaa rauhassa omissa oloissaan. Pitkittynyt kuormitus arjessa voi johtaa toivottomuuden tunteeseen ja apatiaan, jolloin lapsi tarvitsee hoitoa ja arjen tasapainotusta. Lapsen stressi näyttäytyy ärtyisyytenä, levottomuutena, itkuisuutena ja unohteluna. Stressi voi vaikuttaa myös lapsen unen laatuun ja ruokahaluun. (Sinkkonen 2008, 128–129.)

4 SOSIALISAATIOPROSESSI

Jo varhaislapsuudessa lapsi alkaa jäljitellä ympäristössään olevia ihmisiä, joskus myös eläimiä. Jäljitteleminen on lapselle ominainen tapa oppia, koska hän on toiminnallinen olento. Lapsi ei itse pysty säätelemään esikuviaan, vaan omaksuu näkemäänsä luonnostaan. Hän samaistuu ihmisiin, joista pitää. Aikuisen tehtävä esimerkkinä onkin erittäin tärkeää lapsen tasapainoisen kehityksen kannalta.

Lapsi sisäistää ne elämäntavat, jotka hänen kasvuympäristössään vallitsevat. Vielä aikuisiässäkin voimme havaita omassa toiminnassamme samoja piirteitä kuin lapsuutemme tärkeillä henkilöillä. Kasvuympäristöstä tallentuu niin asenteet, kieli kuin tavatkin. Lapsi kasvaa omassa kulttuurissaan sen hetkiseen yhteiskuntaan ja siinä vallitsevaan kulttuuriin. (Turunen 2005, 50–52.)

Kokemukset ja opitut vuorovaikutusmallit muodostavat psyykkisiä rakenteita. Näiden avulla lapsi suodattaa kokemaansa ja ohjaa omaa käyttäytymistään vielä aikuisenakin. Lasten saamalla kohtelulla on siis suuri merkitys heidän kehitykseensä ja tulevaisuuteensa. Positiiviset hoivakokemukset välittyvät vielä seuraavallekin sukupolvelle. (Sinkkonen 2008, 41.)

Ympäristön merkitys on riskitekijä niiden lasten kohdalla, jotka elävät huonoissa kasvuolosuhteissa. Heidän kohdallaan riski ajautua huono-osaisuuteen, huonoihin elämäntapoihin ja syrjäytymiseen yhteiskunnasta ovat suuremmat. Poikkeuksia on olemassa molempiin suuntiin, hyvistä kasvuolosuhteista voi yhtäläisesti syrjäytyä.

Mathias Wais (2005) kritisoi kasvatusta ja sen merkitystä kirjassaan *Lapsuus ja nuoruus nykyaikana*. Hän kyseenalaistaa vallitsevan kasvatuksen ihannoimisen. Lapsena väkivaltaa kokeneesta tuskin nykyään tulee aikuista, joka lyö lastaan. Varhaislapsuuden vuorovaikutuksesta vaille jäänyt voi hyvin aikuisena kyetä kestäviin ihmissuhteisiin. Waisin mielestä tulevaisuudessa tulisikin panostaa lapsen kehityksen tukemiseen siinä, missä lapsi sitä haluaa ja tarvitsee sekä luopua siitä kasvattajan roolista, joka määrää suunnan ja asettaa rajat. (Wais 2005, 243–245.)

Yhteiskunnassamme vallitsevat tietynlaiset perusroolit, joita perhe instituutiona opettaa lapsille jo pienestä pitäen. Sukupuoliroolimallit, nainen ja mies, ovat malleina lapsille siitä, miten näiden kahden välinen suhde toimii. Lapsi oppii vuorovaikutusmalleja seuraamalla vanhempiensa välistä vuorovaikutussuhdetta.. Äidin tai isän roolissa lapsi peilaa itseään aikuisena ja muodostaa toimintamalleja itselleen tulevaisuuden varalle. Aikuisen ja lapsen roolit ovat tärkeä osa perheen hierarkiaa, jossa aikuisen tulisi olla vastuussa. Mikäli aikuinen ei jostain syystä pysty ottamaan vastuuroolia perheessä, joutuu lapsi usein ottamaan roolin ja kantamaan vastuuta mm. pienemmistä sisaruksistaan.

5 ALAKOULULAISEN KASVUYMPÄRISTÖT

Lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön. Kasvuympäristöllä tarkoitetaan sitä kehää, jonka sisään voidaan kuvitteellisesti sulkea ne tahot, jotka kuuluvat lapsen elämään. Alakoululaisen kasvuympäristöön kuuluvat koti, koulu, iltapäiväkerho, vapaa-aika, alueet, joissa hän liikkuu sekä ihmiset, joiden kanssa lapsi on tekemisissä. (Matti 2011, 63–65.)

Tarkastelen lähemmin opinnäytetyölleni merkittäviä lapsen kasvuympäristöjä, kotia ja perhettä. Haluan tuoda esille myös virtuaaliympäristön, jonka merkitys lisääntyy lapsen arjessa jatkuvasti. Nykypäivänä voidaan puhua jo virtuaalisesta ympäristöstä, joka sijaitsee verkossa. Tämä ympäristö on kasvavassa asemassa tämän päivän lasten elämässä ja sen haasteena on laajuus ja sen suomat mahdollisuudet. Tämän päivän vanhemmat eivät läheskään kaikki ole niin tottuneita netin käyttäjiä kuin heidän lapsensa ovat. Ja tästä syystä heidän on vaikea toimia esimerkkeinä tai opettajina siinä, miten virtuaalisessa ympäristössä toimitaan.

Koti on yksi tärkeimmistä paikoista lapselle. Siellä lapsen tulee saada olla oma itsensä. Hänen tulee voida näyttää kaikki tunteensa vapaasti. Kodissa asuvat yleensä lapselle tärkeimmät ihmiset, jotka ovat läsnä hänen arjessaan. Kodin tulee olla turvallinen paikka asua. Kodilla on vahva merkitys sosialisatioprosessissa, koska koti on lapsen ensimmäinen yhteisö, jonka osalliseksi hän syntyy ja samaistuu tällöin kodissa vallitsevaan kulttuuriin.

Lapsen turvaverkkoon kuuluvat aikuiset, jotka ovat tietoisia hänen ikätasonsa kehityksestä ja tarpeista. He tahtovat huolehtia lapsesta ja toimia tämän parhaaksi asettaen lapsen edun omansa edelle. Aikuisen tulee olla sinut omien tunteidensa kanssa sekä kestettävä lapsen tarvitsevuutta. Lapsi kaipaa turvaa, huolenpitoa, lohdutusta, sekä nähdyksi tulemistä riittävän usein. Etenkin silloin, kun lapsi hakee aikuiselta tukea, on aikuisen oltava hänelle läsnä, kuultava ja nähtävä lapsen tarpeet. (Matti 2011, 63–65.)

6 VIIHDE-ELEKTRONIIKKA

Laitetta, joka välittää ja tallentaa sekä kuvaa että ääntä ja käsittelee tietoa sähköisesti, voidaan nimittää viihde-elektronikkalaitteeksi. Tällaisia ovat siis lähes kaikki kotitaloudesta löytyvät elektroniset laitteet, lukuun ottamatta niitä, joilla on hyötykäyttöä kuten kodinkoneet. (Wikipedian www-sivut 2014).

Käsittelen tässä aihetta pelkästään pelien ja sosiaalisen median käytön kannalta, ja tuon esille näkemyksiä niiden käytön vaikutuksista lapsen arkeen, kasvuun ja kehitykseen.

TSN:n Mobile life 2013 tutkimuksen perusteella 61 % 16–60-vuotiaista suomalaisista omistaa älypuhelimien ja 16 % tablettitietokoneen. (TSN-Gallupin www-sivut. 2014.) Luotettavaa ja ajantasaista tutkimustietoa alle 16 – vuotiaiden älylaitteiden määrästä ei löytynyt. Suuri osa lasten omistamista laitteista on kuitenkin virallisesti aikuisten nimissä. (TSN-Gallupin www-sivut. 2014.)

WHO:n kansainvälinen koululaistutkimus kartoittaa lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia 40 eri maassa. Suomessa nuorimmat tutkimukseen osallistuvat ovat olleet 11 – vuotiaita. Tutkimuksen yksi osa-alue tutkii lasten emc- käyttäytymistä (emc=electronic media contact). Tulosten mukaan tutkimukseen osallistuneista suomalaisista 11 – vuotiaista 37 % tytöistä ja 24 % pojista käyttivät emc:tä päivittäin yhteydenpitoon kavereidensa kanssa. Tutkimuksesta käy ilmi emc:n merkitys lasten ja nuorten elämässä tärkeänä ympäristönä. Se mahdollistaa erilaisten vuorovaikutussuhteiden luomisen ja ylläpitämisen sekä virtuaaliympäristössä että todellisuudessa. (Currie ym. 2012.)

6.1 Viihde-elektroniiikan hyödyt

Pelaaminen voi tapahtua yksin tai yhteisössä, jonka jäsenet voivat fyysisesti sijaita missä vain maapallolla. Tällaisessa ryhmässä pelaaminen on vuorovaikutteista, vaatii yhteistyötaitoja ja kommunikointi pelaajien kesken tapahtuu yleensä englanniksi. Pelaaminen on viihdyttävää ja seikkailumaista. Pelit tarjoavat aina uusia haasteita ja siitä saa onnistumisen kokemuksia. Pelaamisella on todettu olevan vaikutuksia, jotka tuke-

vat lasten kehitystä. Pelien avulla lapsi voi kehittää kognitiivisia, motorisia ja sosiaalisia taitojaan. Turvallisen aikuisen seurassa lapsi voi pelin kautta käsitellä ja kehittää omaa tunteiden säätelyään ja muodostaa omaa identiteettiään. Pelaamisen vaikutukset ovat aina yksilöllisiä ja niihin vaikuttavat monen eri osatekijän vaikutuksesta. (Nuoret pelissä, 2013.)

6.2 Viihde-elektroniikan haittavaikutukset lapsen arjessa

Runsas pelaaminen voi aiheuttaa lapselle ennen kaikkea riippuvuutta. Pelit luodaan usein koukuttaviksi, jolloin paljon pelaamalla pelistä aukeaa aina vain uusia mielenkiintoisempia haasteita. Pelaamisen fyysisiä haittoja ovat erilaiset kehon oireet, kuten selän, niskan, ranteen ja kyynärpäähän kohdalla. Pelaaminen voi vaikuttaa lapsen unen laatuun tai sen vähäisyyteen. Joillakin runsas pelaaminen laukaisee epileptisen kohtausten. Epäsuorana vaikutuksena runsaasta pelaamisesta ja passiivisesta istumisesta seuraa liikunnan vähentymisen myötä liikalihavuutta. (Nuoret pelissä, 2013.)

Sosiaalisia haittoja ovat verkossa tapahtuva kiusaaminen, eristäytyminen pelimaailmaan, jonka seurauksena muut sosiaaliset suhteet vähenevät. Runsa pelaaminen on yhteydessä koulumenestyksen heikentymiseen, masennusoireisiin sekä stressireaktioihin. Pelaaminen, ja etenkin sen rajoittaminen, aiheuttaa perheessä usein riitaa lasten ja vanhempien välille. (Nuoret pelissä, 2013.)

6.3 Vanhempien vastuu lapsen viihde-elektroniikan käytössä

Vanhemmilla on vastuu ja valta lasten viihde-elektroniikan käytössä. Lapset eivät yleensä itse osta laitteita tai pelejä, vaan vanhempi tekee päätöksen ja hankkii laitteen kotiin. Jotta pelaaminen pysyisi hallituissa rajoissa, on hyvä sopia yhteiset pelisäännöt, milloin lapsi saa pelata, mitä ja kuinka kauan. Vanhemman tulee myös huolehtia sääntöjen noudattamisesta. Välineitä, joita voidaan valvonnassa käyttää, ovat tietokoneisiin asennettavat esto-ohjelmat tai lapsilukot. Tärkeä on myös tutustua lapsen peleihin, olla niistä kiinnostunut ja vaikka pelata lapsen kanssa. Aikuisen vastuulla on noudattaa peleille annettuja ikämerkintöjä ja keskustella niistä lapsen kanssa. Yhteisistä säännöistä

voi sopia myös laajemmalti lapsen kavereiden vanhempien kanssa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2013, 17–16.)

Pelaaminen voi siis olla myös lapsen ja aikuisen yhteinen juttu. Pelaamisen lomassa voi keskustella vaikka päivän tapahtumista.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tutkimus on kvalitatiivinen ja aineiston keruu toteutettiin käyttämällä puolistrukturoitua teemahaastattelua. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastateltavat yksilöt valitaan tietoisesti. Haastattelu toteutetaan valittujen teemojen pohjalta esittämällä haastateltavalle avoimia kysymyksiä. (Tilastokeskuksen www-sivut 2014.)

7.1 Tavoite ja tutkimustehtävät

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa alakouluikäisen lapsen näkemyksiä ja kokemuksia oman perheensä arjesta, arjen toiminnoista, vanhempien ja lasten välisestä vuorovaikutuksesta ja ajankäytöstä. Tutkimustehtävänä oli etsiä vastausta siihen, onko lapsella arjessa hyvä olla? Arjella tarkoitettiin tässä lapsen kotia ja perhettä ja siellä tapahtuvaa toimintaa ja ihmisten välistä vuorovaikutusta.

Lapsiin liittyvät, haastattelemalla tehtävät tutkimukset ovat lisääntyneet viime vuosina. Yhtenä tärkeänä syynä tähän muutokseen on lapsen tasa-arvoisuuden kasvu länsimaissa. Lapset nähdään yksilöinä ja heidän sanomaansa kuullaan. (Hirsijärvi & Hurme 2009, 128.)

Halusin haastaa myös itseni, koska haluan tulevaisuudessa työskennellä lasten parissa, jolloin lasten kohtaamisen taito on merkittävä. Lasten henkilökohtainen haastatteleminen tukee näin myös omaa ammatillista kasvuani.

7.2 Tutkimusympäristö

Tutkimusympäristöksi valitsin Raumalla sijaitsevan Unajan alakoulun ensimmäisen ja kolmannen luokan oppilaat. Olen itse toiminut Unajan koulun vanhempainyhdistyksen puheenjohtajana muutamia vuosia ja tuntui luontevalta kääntyä heidän puoleensa tutkimusympäristöä valittaessa. Henkilökunta oli tuttua ja yhteistyö aina sujunut mutkattomasti. Koulu sijaitsi myös lähellä kotiani, joten asiointi siellä oli vaivatonta.

Olin yhteydessä Rauman kaupungin opetus- ja kasvatusviraston esimieheen, ja tiedustelin millainen tutkimuslupakäytäntö heillä on. Vastaukseksi sain, että koska tutkimukseni koskee vain yhden koulun oppilaita, voin sopia asiasta suoraan kyseisen koulun rehtorin kanssa. Näin ollen otin yhteyttä Unajan koulun rehtoriin, Tuula Riihiahoon ja tiedustelin heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseen. Koulun henkilökunta oli suostuvainen, joten allekirjoitimme rehtorin kanssa kirjallisen tutkimussopimuksen.

Tutkimusluvan myöntämisen jälkeen viestittelin ensimmäisen ja kolmannen luokan opettajien kanssa ja sovin heidän kanssaan ensin vanhemmille lähetettävistä haastattelulupa – lomakkeista (liite 1). Lomakkeissa kerrottiin vanhemmille haastattelun teemat, jotta heillä olisi tietoa mistä aiheista aion lasten kanssa keskustella. Toimitin lomakkeet kouluun opettajien jaettavaksi koteihin. Palautusaikaa annoin vain viikon, koska olin sitä mieltä, että päätös ei ole aikaa vievää, ja jos lomakkeet viipyvät kotona kauan on niillä tapana mennä hukkaan. Oppilaat palauttivat lomakkeet luokkansa opettajalle.

Sovimme noutopäiväksi 24.3. ja lupauduin samalla käydä tervehtimässä haastateltavia luokkia ja kertoa heille hieman mitä olen tulossa tekemään ja miksi. Olin etukäteen jo kysynyt opettajilta sähköpostitse oliko lapsilla herännyt kysymyksiä.

Ensimmäisellä luokalla oli 20 oppilasta. Kaksi lomaketta jäi palauttamatta oppilaiden ollessa lomamatkalla. Kolmen oppilaan huoltajat eivät antaneet lupaa lapsensa osallistua haastatteluun ja yksi lapsi ei itse halunnut osallistua, tieto kävi ilmi lomakkeista. Kolmannella luokalla oli oppilaita 17, joista kaikki palauttivat lomakkeet. Yhden oppilaan huoltaja ei antanut lupaa osallistua haastatteluun.

7.2.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on sopiva tutkimusmenetelmä ihmistutkimukseen, koska teemahaastattelu antaa mahdollisuuden päästä lähemmäs haastateltavan kokemuksia ja ajatuksia. (Hirsijärvi & Hurme 2009, 16.)

Päädyin toteuttamaan haastattelun yksilöhaastatteluna, koska ryhmätilanne olisi voinut aiheuttaa sen, etteivät kaikki uskalla puhua perheensä asioista vapaasti.

7.2.2 Lasten haastattelu

Haastateltaessa lapsia tulee huomioida heidän kehitystasonsa. Tutkija ei voi olettaa heidän tuntevan kaikkia käsitteitä vaan hänen tulee varmistua, että käytetyt sanat ovat lapselle tuttuja ja hän ymmärtää niiden merkityksen. Lapset saattavat kertoa haastattelijalle asioita, jotka eivät ole tutkimuksen kannalta merkittäviä, mutta ovat lapselle tärkeitä. Tällöin tutkijan tulee olla aidosti kiinnostunut lapsen kertomasta. Haastateltavan on otettava tutkijanrooli, hän ei voi reagoida voimakkaasti haastattelutilanteessa lapsen vastauksille. Lasta ei saa painostaa, vaikka hän vastaa, ettei tiedä. Haastattelijan tulee myös muistaa, mitä lapsi on kertonut ja mistä he ovat sopineet, etenkin jos haastatteluja tehdään useita. (Hirsijärvi & Hurme 2009, 131.)

7.3 Aineiston keruu

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla valittuja oppilaita. Tutkimusmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Teemojen aiheet olivat lapsen arkeen liittyä aiheita, lapsen kokema läheisyys, vanhemman läsnäolo, perheen roolit ja ajankäyttö sekä viihde-elektroniikan merkitys perheen arjessa. Haastattelulle tehtiin etukäteen kysymysrunko (liite 2.). Teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelut tallennetaan, joka mahdollistaa haastattelun sujumuuden ilman keskeytyksiä. Nauhuri mahdollistaa haastattelijan ja haastateltavan välisen vuorovaikutuksen luonnollista muodostumista tilanteessa, eikä haastatteliija joudu keskittymään kirjaamiseen. (Hirsijärvi & Hurme

2009, 92.) Haastattelut nauhoitettiin käyttämällä sanelunauhuria, jotta haastattelutilanteessa on kirjaamisen sijaan aikaan keskittyä lapsen kertomaan. Nauhurin käyttöön tutustuin etukäteen, koska en ollut käyttänyt laitetta ennen.

Toteutin haastattelut kahtena peräkkäisenä päivänä. Ensimmäisen päivän aikana sovimme haastattelut kolmannen luokan oppilaiden kanssa. Olin etukäteen valinnut luvan saaneiden joukosta viisi lasta ja ilmoittanut nimet opettajalle. En valinnut oppilaita, jotka olivat minulle entuudestaan tuttuja, koska koin olevani liian tietoinen heidän arjestaan.

Saavuin koululle hyvissä ajoin ja katsoin haastattelutilan valmiiksi. Olin saanut luvan käyttää yläkerrassa sijaitsevaa iltapäiväkerhon tilaa, koska se oli vapaana aamupäivisin. Suljin tilan ylimääräiset ovet, laitoin valot päälle ja tein vielä lapun ovelle, jossa oli tieto siitä, ettei tilaan saanut tulla koputtamatta. Valitsin pöydän jonne sijoitin valmiiksi nauhurin ja muistiinpanovälineeni. Luokan ensimmäinen tunti oli jakotunti, jolloin koulussa oli vain puolet luokan oppilaista. Olimme sopineet opettajan kanssa, että aamuryhmässä oli yksi poika jonka olin valinnut haastatteluun, joten voisin aloittaa hänen kanssaan.

Haastattelut sujuivat hyvin, vaikka lapsia jännitti. Kerroin heille, että minuakin oli jännittänyt aamulla. Ennen haastattelun aloittamista juttelin yleensä lapsen kanssa jostain aivan muusta, jotta sain purettua tilanteen jännitystä. Esittelin heille nauhurin ja kerroin miksi sitä tarvitaan. Selostin myös, että esitän heille kysymyksiä joihin toivon heidän vastauksiaan juuri sellaisina kuin asiat heidän mielestään ovat. Korostin, ettei kysymyksiin ollut oikeita tai väärä vastauksia. Kolmannen luokan haastattelut sain tehtyä aamupäivän aikana, jolloin olin käynyt läpi kaikki viisi valittua lasta.

Ensimmäisten haastattelujen jälkeen oli hyvä tunne, koska kaikki oli sujunut hyvin. Aloitin kotona heti litteroinnin, jonka aikana alkoi hiipiä epätoivo siitä, että olinko sittenkään kysynyt oikeita asioita suhteessa työni teoriaosuuteen. Nauhaa kuunnellesani tuli tilanteita, joissa olisi halunnut kysyä vielä tarkentavia kysymyksiä, mutta en ollut haastattelutilanteessa oivaltanut asiaa. Päätin toimia hieman toisin seuraavien haastattelujen kohdalla ja pyrkiä saamaan lapsilta syvällisempää pohdiskelua teemoista.

7.4 Aineiston analysointi

Tutkimusaineisto tallennettiin haastattelutilanteessa nauhurilla. Aineiston analyysi aloitettiin litteroimalla keskustelut käyttäen tekstinkäsittelyohjelmaa. Mikäli tutkimusaineisto on laaja, ei ole välttämätöntä litteroida koko aineistoa vaan tutkimusongelman kannalta tärkeimmät alueet. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen(toim.) 2010, 14.) Päädyin litteroimaan suurimman osan, mutta rajasin joitain alueita pois, koska koin niiden olevan epäolennaisia teemojen kannalta, eikä niissä ollut tutkimusongelmaan liittyvää informaatiota. Litteroitua materiaalia syntyi silti 24 sivua.

Litterointi oli haastavaa, koska jotkut lasten vastauksista olivat epä johdonmukaisia, jolloin nauhaa oli kuunneltava useita kertoja saadakseen selville, mitä sanoja lapsi käytti. Jotkut haastateltavat olivat hyvin vähäsanaisia ja muutamat vastailivat hyvinkin pitkästi. Pitkät vastaukset eivät aina kuitenkaan pysyneet aiheessa vaan lapsi saattoi kertoa muita hänelle tärkeitä asioita.

Lähdin tekemään analyysiä valittujen teemojen pohjalta: viihde-elektroniikka, ajankäyttö, roolit ja läheisyys. Tulostin litteroidun tekstin ja merkitsin väreillä kuhunkin teemaan liittyvät vastaukset. Aineistosta nousi esille jo litterointivaiheessa yksi lapsen toteamus, jolla oli mielestäni suuri sanoma tutkimusongelman kannalta, joten päätin käyttää sitä opinnäytetyöni aiheena. Tämä toteamus kiteytti jo mielessäni työn päätelmän, omaksi yllätyksekseni tämä ajatus oli positiivisemmin virittäytynyt kuin olin ajatellut.

Vastaako tutkimusaineisto asettamiini tutkimusongelmiin, miltä arki lapsesta näyttää ja tuntuu sekä onko aikuinen arjessa lapselle läsnä, jäi analyysin aloitusvaiheessa mietittävään. Pelkäsin, että haastatteluista saatu materiaali ei välttämättä tuo suoranaisia vastauksia.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelma ja aineisto käyvät tiivistä vuoropuhelua keskenään. Aineiston pohjalta ei välttämättä saada tutkimusongelmaan suoria vastauksia. Litterointi on väline, jolla tutkija pystyy tutustumaan syvällisemmin keräämäänsä aineistoon. Litteroinnin tarkkuus riippuu tutkimusongelman luonteesta. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen (toim.) 2010, 15.)

8.1 Viihde-elektroniikka

Aloitin haastattelut kyselemällä lasten kodissa olevasta viihde-elektroniikasta, koska koin, että aihe oli neutraali ja siitä oli helppo puhua. Turvallisen ilmapiirin syntymistä edesauttaa haastattelun aloitus lapselle tutuista teemoista (Hirsijärvi & Hurme 2009, 131). Aihe on kuitenkin mielestäni merkittävässä roolissa tämän päivän arjessa. Kaikkien haastateltavien kotoa löytyi paljon nykypäivälle ominaisia viihde-elektroniikkalaitetta. Useista kodeista löytyi monia televisioita sekä tietokoneita.

*”meil o semmone nintendo ja sit o tiatokone ja kännykkä ja televisio”
lapsi2*

”ei meil kyl ainakaan tablettei oo yhtään, meil on sisällä kolme telkkari...” lapsi5

”on..pleikkari, tiatokone ja kaks tiatkonet ja sitte...” lapsi6

” mul on oma pleikkari, yks tabletti ja jokasel oma tiatokone kaikil kosketus näyttö” lapsi8

Haastatteluista selvisi, että viihde-elektroniikkalaitteet ovat vahvasti läsnä lasten arjessa ja heistä jokainen käytti jotakin laitetta. Kun lapsilta kysyttiin, miten heidän käyttämänsä aikaa laitteilla valvottiin selvisi, että seitsemällä kymmenestä oli jonkinlainen valvonta tai rajoitus vanhempien toimesta. Jotkut lapsista valvoivat itse ajankulumista ja toisilla taas aikuiset muistuttivat.

” mä katon kello ku mä katon ain kännykäst” lapsi2

” kaikki vähä meijän perhees, meil on omaa aikaa, et me saadaan viikonloppusin olla tunnin ja 45 minuuttii niinku arkisin” lapsi4

” sillon ko ne sanoo” lapsi6

” yleensä joku 20 tai 30 minsaa” lapsi10

Laitteiden vaikutuksia arjessa selvitin esittämällä lapsille kysymyksen siitä, miten heidän perheensä arkeen vaikuttaisi se, ettei laitteita olisi ollenkaan ja mihin jäänyt aika käytettäisiin. Lapset vastasivat seuraavasti:

” noo, meijä äiti tulis varmaa enemmän ulos ☺” lapsi1

” vaik ulkon olemiseen” lapsi3

” ehkä, ehkä ei ? -- on enemmän siäl, ni se ei ehdi kiusaamaa mua niin paljon, sitte jos meijän isä ei olis niin paljon, vaikka ei se paljoo oookaan, niin se ehtis olla mun kanssa, niin ku se kyl ain onkin” lapsi5

” no ei se kyllä kauheesti, ku me ollaan pihalla ja leikitään”lapsi10

Lapsilla oli selkeitä ajatuksia siitä, mihin viihde-elektroniikan parissa vietettyä aikaa voisi käyttää.

8.2 Ajankäyttö

Tämä teema oli ehkä hieman liian abstrakti lasten näkemysmaailmaan, mutta joitain kokemuksia materiaalista selvisi. Kysyin lasten harrastuksista ja siitä, kokevatko he, että heillä on riittävästi vapaa-aikaa. Haastattelujen perusteella kaikilla lapsilla oli vähintään yksi harrastus, useilla oli monta. Seitsemän kymmenestä lapsesta koki, että heillä oli tarpeeksi vapaa-aikaa harrastusten ja läksyjenteon jälkeen.

Vanhempiensa vapaa-ajan määrästä lasten oli selvästi vaikeampi muodostaa mielipidettä. Joillain lapsista oli kuitenkin selkeät näkemykset, jotka perustuivat johonkin heidän kokemaansa.

” äiti on aina hirveen tressaantunut ku tekee niin paljon töitä” lapsi 2

” no mun iskäl ja äidil.. en mä niist oikee kyl tiedä” lapsi4

” no meijän äiti ainakin kiukuttelee ettei oo aikaa, mut mun mielest muil on” lapsi5

” en tiää kyl niil aika paljon sitä vapaa-aikaa on, mut välil äitil on ain niit kokouksii ja sit ku iskä on aika pitkän työpäivän tekee tohon neljään kolmeen saakka aina...” lapsi7

Haastattelussa halusin myös selvittää millaista toimintaa lapset toivoivat perheensä arkeen. Esitin kysymyksen painottaen lapselle sitä lähtökohtaa, että lapsi saisi päättää mitä perhe tekee. Silti lapsen vastaus saattoi olla sidottu realistisiin odotuksiin.

*” mmm. ei varmaa mitää... mmm... ku iskä ei suostuis tekee mitää”
lapsi1*

” niinku yhdes vai no.. sille emä ainakin tykkäisin et äiti, -- ja minä askarreltais ja sit sit joku päivä vaik mentäis eväsretkel siihe läheise met-tää... no en mä usko ku yleens on sit ain jottai ettei lainkaan sovi” lapsi7

Joillakin lapsista oli selkeitä toiveita siitä, mitä hän haluaisi perheensä kanssa tehdä.

” tää on vähä semmost vaikeet, mut hiuka semmost pelii, et ain pelattais joka ilta korttii, keittiönpöydäl” lapsi 9

8.3 Roolit ja työnjako perheessä

Haastattelujen perusteella lasten näkemys perheensä vastuun ja päätöksenteon jakautumisesta kuvaa hyvin nykypäivän tasa-arvoisempaa perhe-elämää. Päätökset tehdään valtaosassa perheistä niin että, sekä äiti että isä päättävät asioista. Vain muutamissa tapauksissa lapsi osoitti päätöksenteon olevan vain jommankumman tehtävä.

” meijän iskä ku se on meijän talon pomo” lapsi 2

Ruoanlaitto sekä siivous ovat lasten mielestä pääosin vielä äidin vastuulla, mutta joissakin perheissä työt hoidettiin yhdessä. Suuri osa lapsista huolehti itse oman huoneensa siivouksesta.

Lapset omaksuvat lapsuudenkodissaan vanhemmiltaan toimintamalleja ja muodostavat sitä kautta omia roolejaan tulevaisuutta varten, äitinä, naisena, isänä ja miehenä. Haastattelussa kysyin lapsilta, haluavatko he olla aikuisina samankaltaisia kuin heidän vanhempansa nyt ovat. Lasten vastaukset liittyivät mm. työhön, joko he halusivat tehdä samaa työtä tai perustellusti eri työtä kuin vanhempansa. Jotkut taas perustelivat näkemyksensä jollakin yksittäisemmällä toiminnalla, kuten viihde-elektroniikan käytön määrällä, kotitöiden tekemisellä tai tupakoimisella.

” mä haluan auttaa kotitöis ” lapsi 1

” mmm... en mä tiää, mä haluaisin olla sellanen rauhallinen, ko meidän

äiti on semmonen niinko kiireine koko ajan ” lapsi 2

” no mitä se nyt yleensä tekee, mä ehkä, en mä tiää, mä en ehkä kometais niin paljon ku se koko ajan huuta jostain asiasta jakyl mä aikalail muuten teksisin samallail ” lapsi 5

” en ehkä joo, tai ehkä ei...ainakin siin siivoukses, mä vihaan siivousta, mä en ehkä olis niinpaljon tiatsikal ” lapsi 6

” en mä tiää... katon yht paljon telkkarii ” lapsi 8

” joo, ehkä mä vähän eri työtä teen ku äiti ” lapsi 10

8.4 Läheisyys ja läheiset

Alakouluikäinen lapsi tarvitsee lähelleen turvallisia aikuisia ja tuntee siitä että hän on tärkeä heille. Välittämistä voi osoittaa monella tapaa ja me suomalaiset olemme tunnetusti aika huonoja näyttämään tunteitamme tai saatikka sanomaan niitä toisille ihmisille suoraan. Tämä tuli esille myös lasten vastauksissa, jos kysyin heiltä suoraan hellydenosoituksista ja läheisyydestä. Päätelmäni muodostin lähinnä sanattomien viestien ja elekielen pohjalta, haastattelutilanteessa aiheesta kysyttäessä lapsen olotila usein muuttui, kuin oltaisi käsitelty ”kiellettyä aihetta”.

Lähestyin aihetta siitä näkökulmasta, että mikä tekeminen läheisten kanssa oli kivaa ja mistä lapsille tuli hyvä mieli, miten vanhemmat osoittivat heille välittämistä. Yksikään lapsista ei vastannut kysymykseen ilmaisulla, joka olisi viitannut suoranaisesti hyvänä pitämiseen, halailuun, silittelyyn tai suukottamiseen.

Vastaavat ilmaisut olivat meille jäyhille suomalaisille tyypillisempiä toiminnallisia tapoja osoittaa välittämistä.

” mmm siitä ku äiti huolehtii, ett siitä ku äiti ain huolehtii ja kattoo vaatteet valmiiks” lapsi2

” vaik tervehtii” lapsi 3

” no must on kivaa se, kun äiti vie mut kaverille” lapsi 4

” korjaan ainaki isin kaa välil jotain” lapsi 6

” en tiää...no se ainakin on kivaa ku välil viäl iskä tai äiti lukee iltasatuu” lapsi 7

Kysyin lapsilta myös sitä, miten he osoittavat tärkeimmille ihmisilleen, että nämä ovat heille tärkeitä. Aineiston perusteella he ovat paljolti omaksuneet vanhempiansa mallin, eli välittämistä osoitetaan auttamalla, käyttäytymällä hyvin toisia kohtaan ja olemalla omatoimisia.

” noo yritän ol omatoiminen , et lämmitän vaik ite ittelleni kaakaot tai teen ite ittelleni välipalaa” lapsi 7

” mä teen kaikki hommat mitä ne käskee” lapsi10

Poikkeavana voisi pitää vastausta, josta käy ilmi lapsen oma kertoma ilmaus tavasta, jolla hän osoittaa välittävänsä vanhemmistaan.

” no samal lail, no sillai se välil o, et mä hiuka niinku... hiuka osotan sillai et, mä osotan heil et mä aika hyvi.. et mä tulen heijä syli tai halin” Lapsi 9

Tärkeimmät ihmiset lasten elämässä olivat yleensä tasavertaisina molemmat vanhemmat, joku mainitsi toisen vanhemmista heille tärkeämmäksi tai koko perheen. Muutammat nimesivät lisäksi mukaan isovanhemman, joka oli heille erityisen tärkeä ihminen.

8.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyöni tutkimuksen luonteen ja laajuuden huomioon ottaen ei tuloksia voida yleistää. Olen noudattanut tutkimusta tehdessäni Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ihmistieteisiin kohdistuvia tutkimuksia koskevia eettisiä periaatteita. (Satakunnan korkeakoulujen www-sivut). Haastatteluun osallistuvat lapset ja perheet saivat itse päättää osallistumisestaan tutkimukseen. Tutkimuksen aikana lapsille ei aiheutettu henkistä haittaa. Haastateltujen lasten yksityisyydestä on huolehdittu, eikä heitä voi tunnistaa tai henkilöidä raportissa julkaistujen mielipiteiden perusteella. Tutkimusaineisto on säilytetty suojassa ulkopuolisilta ja se hävitetään opinnäytetyöprosessin ollessa valmis.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opiskelujeni aikana, tehdessäni sijaisuuksia lastensuojelussa, olen saanut kuulla ja nähdä monta tarinaa. Lasten ja perheiden ongelmat ovat usein monen asian summa. Joissakin tapauksissa ongelmat ovat isoja ja toisissa pienempiä, helposti korjattavia. Lasten ja nuorten hyvinvoinnista puhuttaessa on hyvä muistaa ennaltaehkäisy. Hyvinvoinnin rakentuminen lapsen elämässä riippuu lasta ympäröivästä arjesta. Arjessa perhe ja vanhemmat ovat merkittävässä roolissa, heidän tehtävänä on huolehtia lapsen perushoivasta sekä hyvinvoinnista. On olemassa paljon tietoa siitä, mitä pieni lapsi tarvitsee tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen. Itsekin monessa vanhempainillassa istuneena tiedän, miten meitä vanhempia muistutetaan lasten ruokapyramideista ja unen tarpeesta. Tutkimusten kautta saamme jatkuvasti uutta tietoa mm. ravitsemuksesta. Me vanhemmat mietimme lapsillemme kehittäviä harrastuksia ja tuemme heitä oppimaan uusia asioita. Kotimme ovat varustettuja erilaisin laittein, jotka tekevät elämästämme helpompaa ja viihdyttävämpää. Mutta olemmeko kadottamassa sen tärkeimmän ”välineen”, jota lapsemme oikeasti tarvitsisivat? Tällä ”välineellä” tarkoitan itseämme, aikuista. Turvallista, rakastavaa aikuista, joka on siinä hetkessä läsnä lapselle, ja vain hänelle. Aistit avoinna kuulemaan. Ilman taustalla olevaa televisiota, josta seuraisi suosikki sarjaansa toisella silmällä. Ilman puhelinta, josta vilkuilee samalla työ-sähköposteaan, ilman kiirettä seuraavaan paikkaan tai toimintoon.

Näistä ajatuksista lähdin tekemään tätä opinnäytetyötäni. Lähtökohtana oli saada aiheesta tietoa lapsilta. Eli en halunnut kysyä lasten mielipiteitä aikuisten kautta vaan suoraan lapsilta itseltään, jotta aikuisten näkemykset eivät vaikuttaisi lasten vastauksiin.

Teoriaa lasten kasvusta ja kehityksestä ovat kirjat pullollaan. Me aikuiset tiedämme siis hyvin mitä lapsi tarvitsee. Pyrin keräämään teoriaosuuteen mahdollisimman uutta tietoa, jotta se vastaisi nykyhetkeä. Aiheen rajaaminen onnistui melko selkeästi lapsen arkeen perheessä. Koulu, harrastukset, kaverit ja muut ympäristöt jätin pois, koska niiden kautta työn laajuus olisi ylittänyt käytettävissä olevat resurssit. Mukaan valitsin teoriaa hyvinvoinnin rakentumisesta, lapsen kasvusta ja kehityksestä, kasvuympäristöistä, viihde-elektroniikan merkityksestä sekä sosialisatioprosessista. Kaikki teoriat pyrin esittämään arjen viitekehyksessä, lapsen suhteessa aikuiseen.

Tutkimus itsessään oli kokemuksena opettavainen ja haastava. Tiesin, mitä halusin tutkia, mutta tuntui vaikealta löytää siihen oikeita keinoja. Näin jälkikäteen voi hyvin todeta, että tutkimusaineisto jäi hyvin pinnalliseksi, joka johtui pääosin haastattelijan osaamattomuudesta. Haastattelutilanteessa noudatin liian tarkasti teemoja, enkä uskaltanut syventyä aiheisiin. Pyrin esittämään lapsille avoimia kysymyksiä, mutta unohdin usein mahdollisuuteni esittää syventäviä kysymyksiä.

Odotukseni tutkimuksen tulosten suhteen osuivat melko oikeaan. Haastattelemini lasten kokemukset arjestaan olivat pääosin hyviä. Heidän viihde-elektroniikan käyttöönsä valvottiin erilaisin rajoittein. Heillä oli myös näkemys perheen muiden jäsenten viihde-elektroniikan parissa käyttämästä ajasta. Lasten vastauksista voi päätellä, että vaikka he eivät suoranaisesti koe laitteiden käyttöä häiritsevänä, he osaavat jäsentää ajan olevan pois jostain, joka olisi ehkä heille mieluisampaa toimintaa. Lapset kokivat, että heillä oli riittävästi vapaa-aikaa ja ympärillä läheisiä ihmisiä. He tunnistivat vanhempiensa arkisia toimintamalleja ja tuntuivat tietävän, mitä niistä eivät halua aikuisena itse tehdä. Lapsilla oli toiveita, mitä haluaisivat perheensä kanssa arkisin tehdä, mutta osasivat myös perustella, miksi ajattelivat, että toive ei tulisi toteutumaan.

Mielenkiintoista oli se, että vaikka esitin lapsille kysymyksen siitä, mitä he toivoisivat perheen arkena tekevän, painottaen sitä että se voi olla mitä lapsi ikinä itse haluaa, ei

yksikään lapsista vastannut haluavansa huvipuistoon tms. mitä voisi helposti olettaa lasten toivovan. Eniten lapset toivoivat juuri yhdessä tekemistä, pelaamista tai ulkoilua. Tämä mielestäni toi hyvin esille sitä yksinkertaisuutta, mikä lapsille oikeasti arjessa riittää.

Omaa opinnäytetyötäni ja sen tuloksia tukee mielestäni loistavasti se, että lähtökohtaisesti samat asiat ovat esillä uusimmassa tutkimuksessa lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Lapsiasiainvaltuutettu Maria Kaisa Aula kommentoi vastavalmistunutta Lapsiasiainvaltuutetun vuosikirjaa 2014. Ylen Aamutv-ohjelmassa 25.4.2014 Aulan mukaan raportti kertoo siitä, miten lapsuus Suomessa on eriarvoistumassa. Hän toi esille myös hoivaköyhyyden, joka uhkaa pientä osaa lapsia. Aula painottaa lasten kohtaamisen tärkeyttä ja sitä, että lapsi tulee ensisijaisesti kohdata lapsena, oli hän missä palvelussa tahansa. Lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttaa eniten koti ja se, tuleeko lapsi siellä kohdatuksi ja kuulluksi. Lapset tarvitsevat hyviä ja kantavia ihmissuhteita. Aula kritisoi paljon palvelujen merkitystä ja kuntien vastuuta suhteessa lasten ja nuorten hyvinvointiin, mutta muistutti kotien ja vanhempien tärkeimmästä roolista. (Ylen AamuTv ohjelma 2014.)

Jatkotutkimusaiheita tästä tutkimuksesta saisi paljonkin. Lasten kokemusmaailmassa olisi paljon mielenkiintoista tutkittavaa. Tämän oman opinnäytetyöni tutkimuksen pohjalta heräsi mielenkiinto tutkia lisää alakouluikäisten viihde-elektroniikan käyttöä. Miten paljon he oikeasti pelaavat ja mitä he pelaavat. Toinen tutkimuksellisesti kiehtova aihe olisi lasten tunteet. Miten nykypäivänä opetetaan lasta tunnistamaan tunteitaan ja kuka niitä lapselle opettaa.

LÄHTEET

- Currie, C., ym. Social determinants of health and well-being among young people. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2012 (Health Policy for Children and Adolescents, No. 6). Viitattu 14.3.2014
http://users.jyu.fi/~jtynjala/press/HBSC_Social-determinants-of-health-and-well-being-among-young-people.pdf
- Forssén, K. 2005. Lasten köyhyys 2000-luvun Suomessa. Teoksessa T. Tulva (toim.). Lapsen kasvu ympäristöt ja sosiaaliset taidot. Helsinki: Opetus-, kasvatusta ja koulutusalojen säätiö.
- Hirsijärvi, S & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu- Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Jarasto, P & Sinervo, N. 2000. Kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Järventie, I., Lähde, M & Paavonen, J (toim.). 2006. Lapsuus ja kasvu ympäristöt- tutkimuksen kuvia. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Korvela, P. 2003. Yhdessä ja erikseen. Perheenjäsenten kotona olemisen ja tekemisen dynamiikka. Saarijärvi: Stakes
- Kyrölämpi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki : Kirjapaja.
- Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2014. Viitattu 11.3.2014.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ ja_ kehitys/
- Mattila, K-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva: Bookwell Oy.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajan käyttö 2000-luvulla. Helsinki: V-L Markkinointi Oy.
- Nuorten ystävien www-sivut 2014. Viitattu 21.3.2014. <http://www.nuortenystavat.fi/file.php?fid=3022>
- Ruusuvuori, J., Nikander, P & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Rödström, M. 1992. Lapsen kehitys 7-12 vuotta. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Satakunnan korkeakoulujen www-sivut 2014. Viitattu 25.4.2014. <http://www.satakorkea.fi/tutkimusetiikka>

Sinkkonen, J. 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WS Bookwell Oy.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet. Helsinki: Tilastokeskus (viitattu: 10.4.2014). <http://www.tilastokeskus.fi/til/perh/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2013. Nuoret pelissä. Tietoa kasvattajille lasten ja nuorten digitaalisesta pelaamisesta ja rahapelaamisesta. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Viitattu 11.3.2014:
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/hankkeet/stop_koyhyys/nakokulmia/lapsikoyhyys_on_suomessa_kasvussa)

Tilastokeskuksen www-sivut 2014. Viitattu 1.5.2014. <http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/01/07/>

TSN-Gallupin www-sivut. 2014. Viitattu 14.3.2014. <http://www.tns-gallup.fi/uutiset.php?aid=14935&k=14320>

Turunen, K.,E. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Juva: WS Bookwell Oy.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä- Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Unicefin www-sivut 2014. Viitattu 13.3.2014. www.unicef.fi

Wais, M. 2005. Lapsuus ja nuoruus nykyaikana- kasvatuksen mielekkyydestä ja mielettömyydestä. Helsinki: Suomen antroposofinen liitto.

Wikipedian www-sivut 2014. Viitattu 23.4.2014 <http://fi.wikipedia.org/wiki/Viihdeelektroniikka>

Ylen aamuTV. Suomi 2014. Esitetty 25.4.2014. YLE TV 1.

Vanhemmille lähetetty kirje haastatteluluvan saamiseksi.

Hyvät vanhemmat,

Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi ja olen nyt tekemässä opintoihini kuuluvaa opinnäytetyötä aiheesta ”Arki lapsen silmin”.

Tavoitteenani on haastatella pientä ryhmää Unajan koulun ensimmäisen ja kolmannen luokan oppilaita, tutkimuksen aiheeseen liittyvien teemojen kautta. Teemat ovat läsnäolo, läheisyys, roolit, ajankäyttö sekä viihde-elektroniikka.

Tutkimusaineisto kerätään nauhoittamalla kouluaikana tehtävät haastattelut. Materiaali tuhoetaan opinnäytetyön valmistuttua, raportin kirjallisessa julkaisussa ei käytetä lasten nimiä tai muuta vastaavaa tietoa, joista lapsen voisi tunnistaa.

Haastattelut toteutuvat maaliskuussa 2014.

Pyydän lupaa haastatella lastanne.

Jos teillä herää aiheesta kysyttävää, voitte olla minuun yhteydessä mia-maria.mattila@student.samk.fi

ystävällisin terveisin

Mia-Maria Mattila

Pyydän palauttamaan alaosan oppilaan opettajalle viimeistään 21.3.2014.

Lapseni _____ lk.

saa osallistua

ei saa osallistua haastatteluun.

_____
huoltajan allekirjoitus

Teemahaastattelun runko:

viihde-elektroniikka:

Mitä viihde-elektroniikkalaitteita kotoasi löytyy (pleikkari, tv, tietokone, tabi, kännykkä)?

Ketä laitteita käyttää ja mihin tarkoitukseen?

Käytätkö laitteita yksin, valvotaanko esim. ajallisesti?

Jos näitä laitteita ei olisi, miten se vaikuttaisi sinun ja perheenjäsentesi tekemiseen?

ajankäyttö:

Onko sinulla mielestäsi riittävästi vapaa-aikaa?

Onko mielestäsi perheesi muilla jäsenillä riittävästi aikaa?

Mitä perheesi tekee arki-iltaisain?

Mitä toivoisit, että perheesi tekisi arki-iltaisain?

roolit:

Ketä perheessäsi määrää/ päättää asioista?

Ketä/ ketkä laittavat ruokaa?

Kuka/ketkä huolehtivat siivouksesta?

Haluatko aikuisena olla vanhempasi kaltainen aikuinen?

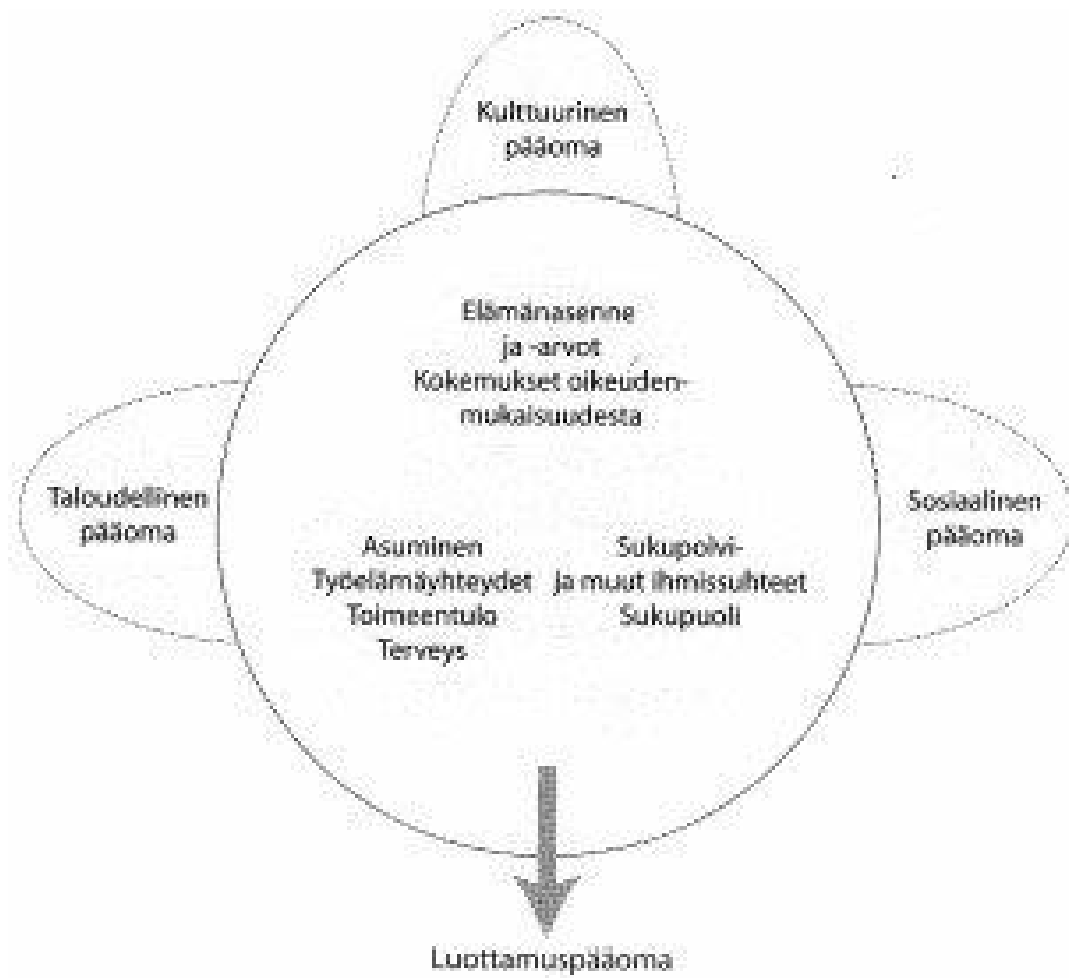
läheisyys:

Ketkä ovat sinun läheisimpiä ihmisiäsi?

Mikä on mukavinta mitä nämä ihmiset sinulle tekevät tai sanovat?

Miten sinä osoitat heille välittämistä?

Jos voisit muuttaa heissä/ heidän toiminnassaan jotain, mitä se olisi?

Hyvinvoinnin osatekijät ja rakentuminen (Törrönen 2012, 212).

LIITE 4

0–6-v. lapsi	Miehet		Naiset	
	Päätoiminto	Sivutoiminto	Päätoiminto	Sivutoiminto
Lasten hoito ja valvonta	0:35	0:08	0:51	0:13
Opettaminen ja neuvominen	0:01	0:01	0:02	0:01
Lukeminen ja leikkiminen	0:25	0:03	0:26	0:03
Lasten kanssa ulkoilu	0:06	0:00	0:09	0:01
Keskustelu lasten kanssa	0:02	0:07	0:05	0:32
Muu lastenhoito	0:01	0:00	0:01	0:01
Lasten saattaminen ja kuljettaminen	0:13	0:00	0:23	0:01
Lastenhoito yhteensä	1:23	0:20	1:58	0:52
7–17-v. lapsi	Päätoiminto	Sivutoiminto	Päätoiminto	Sivutoiminto
Lasten hoito ja valvonta	0:02	0:00	0:06	0:05
Opettaminen ja neuvominen	0:01	0:00	0:04	0:00
Lukeminen ja leikkiminen	0:01	0:01	0:02	0:00
Lasten kanssa ulkoilu	0:00	0:00	0:01	0:00
Keskustelu lasten kanssa	0:01	0:05	0:05	0:21
Muu lastenhoito	0:00	0:00	0:01	0:00
Lasten saattaminen ja kuljettaminen	0:09	0:00	0:11	0:01
Lastenhoito yhteensä	0:15	0:06	0:29	0:28

Lastenhoitotehtäviin käytetty aika 2010, työssäkäyvät vanhemmat nuorimman lapsen mukaan.(Miettinen & Rotkirch 2012,79).